spalvos kultūrinis sluoksnis su akmenimis (nuo 5 iki 20 cm skersmens). Dauguma jų nuo karščio suskilę. Perkasos P dalyje po kultūriniu sluoksniu atsidengė iki 80 cm storio šviesiai pilkos spalvos smėlio sluoksnis. Tikėtina, jog ankstyvojoje piliakalnio egzistavimo fazėje šioje vietoje buvo griovys, kuris vėliau plečiantis piliakalnio aikštelei buvo užpiltas, o virš jo susiformavo minėtas kultūrinis sluoksnis. Perkasoje 5 rasta per 100 lipdytos keramikos šukių ir keliolika archeologinių radinių.

Papėdės gyvenvietėje tyrinėtas 25 m² dydžio ***plotas 1*** yra maždaug 70 m į R nuo piliakalnio ir ribojasi su 2008 m. tirto ploto ŠR kraštine. Tiriamame plote, maždaug 70–80 cm gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktas 90x120 cm dydžio ovalus apdegusio molio padas. Pado pjūvis parodė, jog apdegusio molio padą dengia iki 5 cm storio apdegusio molio luoba. Spėjama, kad tai specialiai įrengtos ugniavietės vieta, kuri, tikėtina, susijusi su bronzinių dirbinių gamyba. Bronzos liejiko-juvelyro gamybinę veiklą šioje gyvenvietės dalyje liudija minėtos ugniavietės aplinkoje rastos liejimo formelės ir tiglių dalys bei bronzinių dirbinių fragmentai. Tyrimų metu nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis šioje papėdės gyvenvietės vietoje siekia 1,1–1,2 m. Jo viršutinė dalis iki 50–60 cm gylio suardyta arimo. Plote 1 surasti 24 archeologiniai radiniai ir per 3000 lipdytų puodų šukių, iš kurių analizei buvo atrinkta ir suregistruota 920.

Apstos upelio dešiniajame krante, vietose, kur bus įrengiama automobilių stovėjimo aikštelė ir statomi mediniai laiptai, ištirtas 5x5 m dydžio plotas 2 ir 24x1,5 m perkasa 1. Joje aptiktas iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis su lipdyta keramika.

Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia. Piliakalnyje ir papėdės gyvenvietėje aptikti radiniai saugomi LNM.

Opstainiai (Vilkyškiai) hillfort and settlement sites

In 2009 a total area of 153 m² was excavated at the Opstainiai (Vilkyškiai) hillfort and settlement sites (Pagėgiai Municipality). A cultural layer up to 40 cm thick, which can be dated to the 1st – early 2nd millennium on the basis of the finds, was recorded during the excavation.

Dalia Karalienė

Pašatrijos piliakalnis ir papėdės gyvenvietė

Žemaitijoje turbūt nėra daugiau tokios vietos, kuri būtų tiek apipinta padavimais ir legendomis kaip Šatrija (Telšių r.). Apie milžinus, užburtus lobius, bažnyčias, sulekiančias raganas ar velnius buvo užrašyti padavimai, papasakoti vyresniųjų vietinių krašto žmonių. Padavimus bei legendas pradėjo rinkti ir 1966 m. užrašė mokytojas kraštotyrininkas Jonas Andriusevičius kartu su moksleiviais – kraštotyrininkais, tuometinės Gaulėnų aštuonmetės mokyklos (Telšių r.) mokiniais. Jų užrašyti padavimai saugomi ŽMA bibliotekos moksliniame archyve (ŽMA MA – A181). Mokytojas, talkininkaujant jo mokiniams, – Luokės vidurinės mokyklos (Telšių r.) moksleiviams, 1977 m. užrašė ir sukaupė nuostabių pasakorių, tuomet sutiktų Luokės apylinkėse, papasakotus padavimus (Padavimai apie Šatriją, *Žemaičių žemė*, 2004, 3 (44), p. 24, 33).

Pašatrijos piliakalnis (Šatrija) yra labiausiai turistų lankoma vieta Žemaitijoje, jis nuo

1 pav. Pašatrijos piliakalnis iš PR. D. Karalienės nuotr.
Fig. 1. The Pašatrija hillfort site from the SE.

seno traukė smalsuolių dėmesį. Piliakalnis įrengtas didelėje kalvoje (H_{abs} 228,1 m) (1 pav.). Aikštelė ovali, pailga P–Š kryptimi, 60x40 m dydžio, 2 m aukštesne R puse. 1973 m. Č. Kudaba piliakalnio aikštelėje fiksavo 70 cm storio kultūrinį sluoksnį su lipdyta ir žiesta keramika (*LPA*, V., 2005, t. III, p. 132).

1984 m. ŽMA (L. Valatkienė) atliko archeologinius tyrinėjimus Šatrijos P papėdėje. Jų metu buvo ištirta 80 m², aptiktas 90 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta židinių, stulpaviečių, geležinis peilis, ylos, kaulinė yla, akmeniniai verpstukai, galąstuvai, trintuvai, 2 Djakovo tipo svoreliai, svarstyklių dalis. Rasta papuošalų: geležinių, lazdelinių smeigtukų, žalvarinių apyrankių, grandinėlių, segių, smeigtukų fragmentų. Didžiausią radinių dalį sudarė keramika: grublėta, lygi ir gludinta. Be to, buvo gausu gyvulių kaulų, šlako. Archeologinė medžiaga datuota I tūkst. – iki II tūkst. vidurio (*ATL 1984 ir 1985 metais*, V., 1986, p. 38–40).

Varnių regioninio parko direkcijos užsakymu 2009 m. liepos 7 – rugpjūčio 12 d. ŽMA atliko Pašatrijos piliakalnio ir papėdės gyvenvietės (24531) žvalgomuosius tyrinėjimus. Jie vykdyti pagal koreguotą Pašatrijos piliakalnio ir papėdės gyvenvietės pagrindinį brėžinį: projektuojamų pėsčiųjų takų įrengimo, kelio bei automobilių stovėjimo aikštelių vietose ir laužavietės vietoje.

Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų metu iškastas ir tyrinėtas bendras 220 m² žemės plotas. Buvo iškasti ir tyrinėti 55 šurfai (1x1 m, 2x2 m dydžio) ir 6 perkasos (2x4m, 2x10 m, 5x5 m dydžio) (2 pav.).

Žvalgomieji tyrinėjimai buvo pradėti prie automobilių stovėjimo aikštelės, esančios į PR nuo piliakalnio. Projektuojamos praplėsti aikštelės vietoje buvo iškasti 4 šurfai (1–4) po 2x2 m. Minėtoje vietoje archeologiškai vertingo sluoksnio ir radinių neaptikta, fiksuoti iki 1,4 m storio erozijos suformuoti vėlyvi supiltiniai sluoksniai. Projektuojamoje mašinų stovėjimo aikštelėje (į ŠV nuo piliakalnio) taip pat iškasti 4 šurfai, irgi po 2x2 m (19–20). Juose fiksuotas iki 2,35 m storio archeologiškai nevertingas supiltinis kultūrinis sluoksnis, kurio apatinėje dalyje buvo pirminis žemės paviršius – dirvožemis.

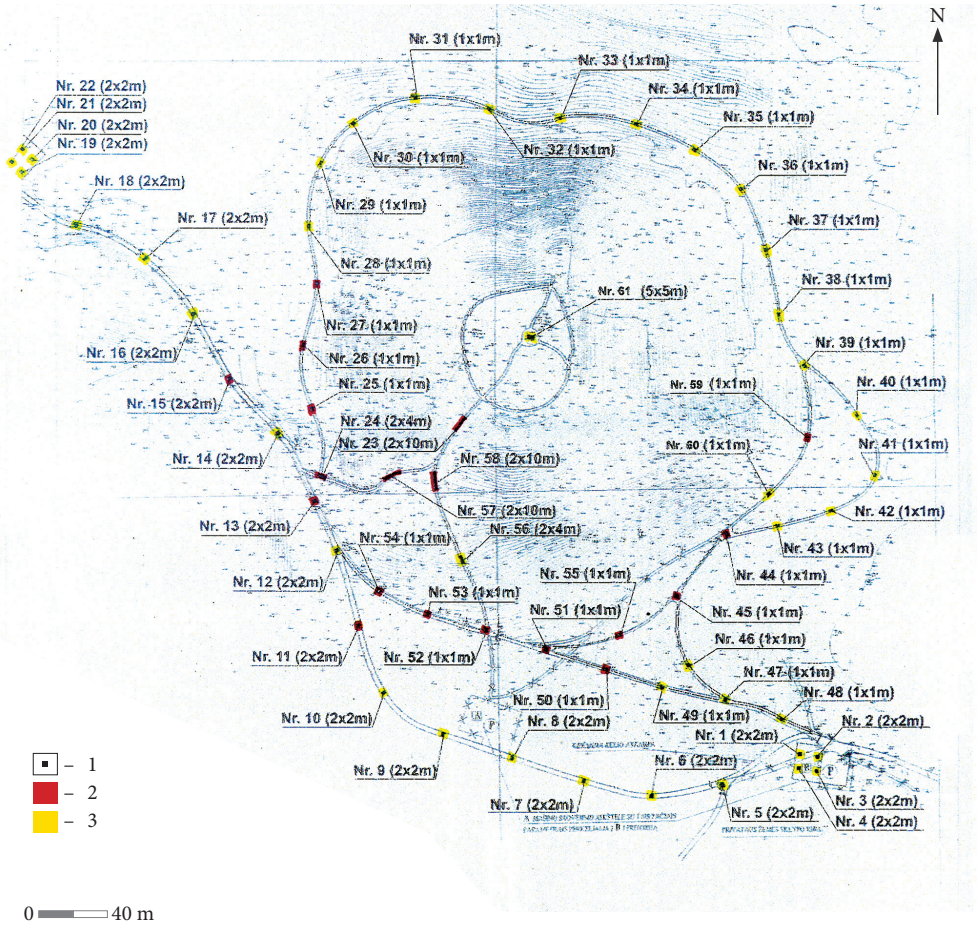

2 pav. Tyrinėtų vietų situacijos planas: 1 – šurfai, perkasos, jų eilės numeriai ir plotai; 2 – šurfai ir perkasos, kuriose aptiktas vertingas kultūrinis sluoksnis bei radiniai; 3 – šurfai ir perkasos, kuriuose vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta. D. Karalienės brėž.

Fig. 2. The situation plan of the excavated locations: 1 – test pits, trenches, their identification numbers, and their dimensions; 2 – test pits and trenches, in which a valuable cultural layer and finds were discovered; 3 – test pits and trenches, in which no valuable cultural layer was discovered.

Šurfai 5–18 iškasti lauko keliuko, jungiančio abi projektuojamas mašinų aikštelės, vietoje. Jų dydis po 2x2 m. Daugumoje šurfų, iškastų lauko keliuko vietoje, archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta. Šurfe 5 rasti iki 84–96 cm storio žemių sluoksniai, sunešti erozijos ir dirvos arimo metu. Šurfuose 6–10, 12, 14, 16–18 fiksuoti iki 25–50 cm storio vėlyvi sluoksniai. Šurfuose 11, 13 ir 15 rastas archeologiškai vertingas

kultūrinis sluoksnis. ***Šurfe 11*** po 35–40 cm storio pilkos, permaišytos žemės sluoksniu atsidengė iki 50 cm storio archeologiškai vertingas tamsiai pilkos žemės sluoksnis, kuriame rasta geležies gargažių, molio tinko gabalėlių bei V–IX a. datuojama lipdytos grublėtu paviršiumi keramikos šukė.

Šurfe 13 po tamsios žvyringos žemės sluoksniu 65–90 cm gylyje atsidengė 40–46 cm storio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su gyvulių kaulų fragmentais, smulkiais pavieniais degėsiais ir skaldytais akmenimis. Kai kurie akmenys buvo pajuodavę ir trupantys. Kultūriniame sluoksnyje rasta lipdytos keramikos, dekoruotos duobučių ornamentu, datuojamos V–IX a., ir žiestos keramikos.

Šurfe 15 kultūrinis sluoksnis atsidengė 24–60 cm gylyje po šlaito nuošliaužų pilkos ir tamsios žemių sluoksniais. Jo storis buvo 18–34 cm. Sluoksnyje rastos kelios lipdytos keramikos šukės, stambaus žolėdžio gyvulio dantų.

Projektuojamo žiedinio tako, apjuosiančio Pašatrijos piliakalnį iš V, ŠV, Š, ŠR ir PR pusių, vietoje iškasti 1x1 m dydžio šurfai 25–39, 44–45, 55 ir 59–60. Žiedinio tako V dalyje, kalno V papėdėje, ***šurfe 25*** iki 77–85 cm gylio buvo kasamas dirvožemis, po kuriuo atidengtas 30–60 cm storio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Šiame sluoksnyje buvo rasta lipdyta puodo šukė nutrupėjusia faktūra ir keletas gyvulių kaulų fragmentų.

Šurfe 26, taip pat iškastoje žiedinio tako V dalyje, po iki 30 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksniu (matyt, nuslinkusiu nuo piliakalnio šlaito) atidengtas 45–50 cm storio tamsiai pilkas papėdės gyvenvietės sluoksnis. Jame buvo smulkių keramikos gabalėlių, molio tinko trupinių.

Šurfe 27 papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis rastas po 32–40 cm storio dirvožemio sluoksniu. 10–23 cm storio sluoksnyje rastas vienas kiek stambesnis degėsis ir vienas gyvulio kaulo fragmentas.

Projektuojamo žiedinio tako ŠV, Š ir R atkarpose iškastuose šurfuose 28–29 ir 60 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ir radinių neaptikta. Juose fiksuotas nuo 10 iki 105 cm storio kultūrinis sluoksnis, susiformavęs žemei nuslinkus nuo piliakalnio šlaitų.

Šurfuose 44–45, 55 ir 59, iškastuose žiedinio tako PR atkarpoje, aptiktas kultūrinis sluoksnis datuojamas V–IX a. ***Šurfe 44*** kultūrinis sluoksnis pradėjo dengtis po dirvožemiu, 20–25 cm gylyje. Sluoksnis buvo 32–38 cm storio. Jame rasta lipdytos gnaibytinės keramikos šukių, keletas stambesnių pavienių degėsių, nedidelių pavienių skaldytų akmenų. Juodoje žemėje 35–47 cm gylyje rasta pavienių sumaišytų žmogaus kaulų fragmentų: kaukolės viršaus fragmentas, šlaunikaulio fragmentai ir vienas žmogaus dantis.

Šurfe 45 po 17–29 cm pilkos, permaišytos žemės sluoksniu atidengtas iki 50 cm storio intensyvus tamsiai pilkos degėsingos žemės sluoksnis. Jame aptikta lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi, molio tinko gabaliukų, gyvulių kaulų, neapdoroto titnago gabalėlis. 75 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, virš įžemio buvo 3–5 cm storio vietomis apdegęs molio sluoksnelis. Jis gali būti siejamas su buvusio pastato asla ar židinio liekanomis.

Šurfe 55 intensyvus kultūrinis sluoksnis – tamsiai pilka degėsinga žemė – atsidengė iš karto po velėna. Sluoksnio storis buvo iki 65 cm. Jame buvo gausu V–IX a. datuojamos lipdytos keramikos grublėtu ir lygintu paviršiumi, molio tinko gabaliukų, suskilusių, ugnyje degusių lauko akmenų. Iš individualių radinių šurfe rasti žalvariniai: karoliukas,

grandelė ir geležinė kilputė, panaši į lazdelinio smeigtuko galvutę.

Šurfas 59 iškastas piliakalnio R papėdėje. Po dirvožemiu 30–34 cm gylyje atsidengė 40–44 cm storio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su gyvulių kaulų fragmentais, pavieniais smulkiais skaldytais akmenimis. Jame rastos kelios žiestos keramikos šukės ir žolėdžio gyvulio dantys.

Projekte Pašatrijos piliakalnį juosiančio žiedinio tako R dalyje numatytas puslankio formos tako atsišakojimas. Šio atsišakojimo vietoje buvo iškasti 4 šurfai (40–43) po 1x1 m. Šiuose šurfuose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta. ***Šurfe 40*** fiksuoti iki 1,45 m storio permaišytos pilkos ir tamsiai pilkos žemės sluoksniai su XX a. II pusės laikotarpio radiniais. Šurfuose 41–43 aptikti tik nuo 20 iki 68 cm storio vėlyvi archeologiškai nevertingi žemės sluoksniai.

Žiedinis takas PR dalyje atsišakoja, jungdamas projektuojamą žiedinį taką su esamu takeliu, einančiu palei Pašatrijos piliakalnio P pašlaitę. Šio atsišakojimo vietoje buvo iškastas vienas 1x1m dydžio šurfas (46). Jame archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta.

Planuojamo sutvarkyti pėsčiųjų tako, besitęsiančio palei Pašatrijos piliakalnio P pašlaitę (tarybiniu laikotarpiu buvusio lauko keliuko), vietoje iškasti 8 šurfai (47–54) po 1x1m. Šurfuose 47–49 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio bei radinių neaptikta. Šurfe 47 atkasti vien žvyro ir molio sluoksniai. Šurfe 48 stebėti iki 1,9 m storio supiltiniai ir dėl erozijos bei žemės arimo darbų susiformavę sluoksniai, kurių archeologinė vertė menka. Šurfe 49 kultūrinio sluoksnio iš viso nebuvo, po velėna iš karto atsidengė įžemis – smulkus gelsvas smėlis. Tyrinėjant šurfus 50–54 rastas senasis papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. ***Šurfe 50*** jis buvo po 15–32 cm storio pilkos žemės sluoksneliu. Kultūriniame sluoksnyje, kurio storis siekė 30–35 cm, buvo rastos kelios žiestos keramikos šukės, pavienių smulkių degėsių ir smulkių skaldytų akmenų. ***Šurfe 51*** papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis – juoda, degėsinga žemė – atsidengė iš karto po velėna. Jo storis siekė iki 68 cm. Kultūriniame sluoksnyje buvo gausu molio tinko gabalėlių, gyvulių kaulų, apdegusių akmenų, rasta V–IX a. datuojamos lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi. ***Šurfe 52*** po plonu (7–8 cm storio) pilkšvos smėlingos žemės sluoksneliu atsidengęs papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis buvo 20–32 cm storio. Jame buvo nemažai skaldytų patamsėjusių smulkių akmenų. ***Šurfe 53*** po dėl erozijos ar arimo metu susiformavusiais iki 1 m storio pilkos ir tamsiai pilkos žemės sluoksniais fiksuotas iki 20 cm storio tamsesnės degėsingos žemės sluoksnis. Tai senasis Pašatrijos piliakalnio gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Jame buvo labai daug gargažių, molio tinko trupinių, mažiau – gyvulių kaulų, rasta ir viena mažai informatyvi lipdyto puodo šukė. ***Šurfe 54*** 30–35 cm storio kultūrinis sluoksnis – itin juoda žemė – atidengtas 68–76 cm gylyje po pilkos ir tamsios žemės sluoksniais. Jame rasta gargažė ir 2 lipdytos šukės lygiu paviršiumi.

Pašatrijos piliakalnio ir gyvenvietės žvalgomųjų tyrinėjimų metu piliakalnio šlaituose, terasose ir viršaus aikštelėje buvo iškastos 5 perkasos – 23–24, 56–57 ir 61. 2x4 m dydžio ***perkasa 56*** iškasta Pašatrijos piliakalnio žemutinės terasos (I) P šlaite, projektuojamo tako vietoje. Perkasoje archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta, fiksuotas tik 25–30 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksnis, matyt, susidaręs slenkant

žemei nuo piliakalnio šlaitų. 2x4 m dydžio ***perkasa 24*** kasta piliakalnio PV šlaito apačioje, projektuojamo tako vietoje. Po velėna iki 30–60 cm gylio buvo tamsi žemė, po kuria atsidengė įžemis. Ryškesnis papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis buvo tik perkasos PV dalyje. Jame rasta keletas lipdytų šukių, gargažių, žolėdžio gyvulio dantis, smulkių degėsių. 2x10 m dydžio ***perkasa 57*** iškasta Pašatrijos piliakalnio I terasos viršuje, jos PV dalyje, projektuojamo tako atšakos vietoje. Jos PV dalyje kultūrinis sluoksnis sunaikintas – po 5–40 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksniu (dirvožemiu) pasiektas įžemis – gelsvas smulkus smėlis. Tuo tarpu perkasos ŠR dalyje, po 30–40 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksniu aptiktas 4–27 cm storio tamsiai pilkos (beveik juodos) degėsingos žemės sluoksnis, kuriame rasta lipdytos grublėtu ir gnaibytu paviršiumi bei žiestos keramikos. Ši keramika datuojama plačiu V–XIV a. laikotarpiu. Kultūriniame sluoksnyje taip pat buvo molio tinko gabalėlių, gyvulių kaulų, rastos ir kelios gargažės.

Perkasa 58 iškasta piliakalnio PV dalyje, žemutinėje (1-oje) terasoje, projektuojamo pėsčiųjų tako vietoje. Visame perkasos plote iki 21–42 cm storio dengėsi dirvožemio sluoksnis, po kuriuo aptiktas kultūrinis sluoksnis – juoda, vietomis degėsinga žemė. Ji buvo nevienodo storio: perkasos P gale siekė 46–50 cm, Š dalyje – 80–124 cm (3 pav.). Kultūriniame sluoksnyje (ypač perkasos Š dalyje) rasta nemažai pavienių gargažių, gyvulių kaulų (ypač daug stambių žolėdžių), nedidelė šerno iltis, keletas paukščių kaulų, pavienių nedidelių trupančių skaldytų akmenų. Perkasos Š dalyje, degėsingoje žemėje 89 cm gylyje atkasta ugniavietė su viršutiniu 4–12 cm storio kiek apdegusiu plūkto rusvo molio pagrindu. Plūkto molio plotelio dydis 84x50 cm. 9 cm nuo jo, degėsingoje žemėje, 94 cm gylyje rastos kaulinės šukos su išgręžta apskrita skylute, datuojamos XIII–XIV a. Antra ugniavietė perkasoje atidengta 5,4 m į P nuo pirmosios, 91 cm gylyje. Jos viršutinio plūkto rusvo molio 2–5 cm storio sluoksnelio bei po juo supilto smėlio-žvyro plotelio dydis buvo 91x65 cm. Tačiau žemė aplink minėtąjį plotelį buvo kur kas mažiau degėsinga, matyt, ši ugniavietė naudota trumpesnį laiką. Visame tyrinėtos perkasos plote rasta tiek lipdytos, tiek žiestos keramikos šukių. Tarp lipdytos keramikos buvo kelios šukės grublėtu paviršiumi, kiek daugiau puodų šukių lygiu paviršiumi. Žiestos keramikos puodų šukėms būdingas lygiagrečių linijų ir įstrižų įkartėlių ornamentas. Prie retesnių radinių reikėtų priskirti pilkšvo titnago skeltę

3 pav. Perkasa 58 Pašatrijos piliakalnio PV dalyje, žemutinėje terasoje iš P. D. Karalienės nuotr.

Fig. 3. Trench 58 on a lower terrace in the SW part of the Pašatrija hillfort site as viewed from the S.

4 pav. Perkasos 23 (arčiau), 57 (dešinėje), 58 (kairėje) Pašatrijos piliakalnio PV dalyje, terasose. D. Karalienės nuotr.

Fig. 4. Trenches 23 (forefront), 57 (on the right), 58 (on the left) on terraces in the SW part of the Pašatrija hillfort site.

5 pav. Perkasa 61 Pašatrijos piliakalnio viršaus aikštelėje, projektuojamos laužavietės vietoje iš ŠR. D. Karalienės nuotr.

Fig. 5. Trench 61 at the planned bonfire site on the flat hilltop of the Pašatrija hillfort site, as seen from the NE.

be retušo žymių, rastą perkasos P gale, 77 cm gylyje. Dar vienas radinys – masyvus žalvarinis įvijinis 7 apvijų žiedas – rastas perkasos Š dalyje, juodoje degėsingoje žemėje, 72 cm gylyje. Jis padarytas iš 2 susuktų vielų. Žiedas datuojamas IX–X a. Visa perkasoje 58 rasta archeologinė medžiaga datuojama V–XIV a.

Perkasa 23 ištirta piliakalnio viršutinės (II) terasos viršuje, jos PV dalyje, projektuojamo tako vietoje. Perkasos dydis 2x10 m. Šioje perkasoje tyrinėti supiltiniai, tačiau archeologiškai vertingi žemės sluoksniai, kurių storis siekė nuo 40 iki 172 cm (4 pav.). Perkasos vietoje seniau buvęs natūralus reljefo iškilimas, kuris vėliau buvo išlygintas supilant ant jo šlaitų žemę. Minėtuose supiltiniuose sluoksniuose aptikta daug gargažių ir gyvulių kaulų. Tarp šioje perkasoje rastos keramikos vyravo šukės, nuskilusios nuo žiestų puodų, pasitaikė kelios ir lipdytos keramikos šukės. Keramika datuojama V–XIV a. laikotarpiu. Iš individualių radinių paminėtina perkasos PV gale 1,1 m gylyje rasta kaulinio smeigtuko galvutė.

Perkasa 61 iškasta piliakalnio viršaus aikštelėje, projektuojamos laužavietės vietoje. Jos dydis 5x5 m. Perkasoje archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta. Po velėna iki 26–38 cm gylio buvo pilkšva maišyta smėlinga žemė, kurioje rasta molinio glazūruoto indo šukė, datuojama XIX a. pabaiga. Šioje žemėje, 36 cm gylyje rasta nedidelė metalinė skeveldra – greičiausiai II Pasaulinio karo sprogmens fragmentas. Po pilkšva maišyta smėlinga žeme rastas įžemis (smėlis, žvyras) (5 pav.).

Visa Pašatrijos piliakalnyje ir papėdės gvenvietėje rastoji archeologinė medžiaga datuojama V–XIV a. Pagal žvalgomųjų tyrinėjimų rezultatus pasiūlytos tolesnių archeologinių tyrimų apimtys. Pašatrijos piliakalnio aikštelės ŠR ir PV pakraščiuose, projektuojamų terasinių laiptų vietose siūloma atlikti išsamius archeologinius tyrimus padarant piliakalnio pylimo pjūvius. Projektuojamo kelio, jungiančio 2 automobilių stovėjimo aikšteles, vietoje, šurfų 11, 13 ir 15 aplinkoje irgi reikia atlikti nuodugnius archeologinius tyrimus. Juos siūloma atlikti ir planuojamo sutvarkyti pėsčiųjų tako, besitęsiančio palei P Pašatrijos piliakalnio pašlaitę, vietoje, šurfų 51–52 aplinkoje, nes čia kultūrinis sluoksnis atsidengė žemės paviršiuje. Tas pats yra ir projektuojamo žiedinio tako, apjuosiančio Pašatrijos piliakalnį, PR jo pusėje, šurfų 44–45 ir 55 aplinkoje. Kitose vietose Pašatrijos piliakalnio ir papėdės gyvenvietės tvarkymo, žemės kasimo darbų vietose galima apsiriboti archeologinis žvalgymais.

Pašatrija hillfort and settlement sites

In 2009 a total area of 220 m^2 (Fig. 2) was excavated during the evaluation at the Pašatrija hillfort (Fig. 1) and settlement sites (Telšiai District). An archaeologically valuable cultural layer was found in test pits 11, 13, 15, 25–27, 44–45, 50–55, and 59 and in trench 24 at the settlement site as well as in trenches 23, 57–58 (Figs. 3–4) at the hillfort site. No cultural layer was found in trench 61 on the flat hilltop (Fig. 5). The 10–68 cm thick cultural layer with dark grey soil contained hand built and thrown pottery, iron clinkers, pieces of clay daub, and isolated individual finds. All of the archaeological material found at the Pašatrija hillfort and settlement sites dates to the 5th–14th centuries.

Algis Kuzmickas, Olegas Fediajevas

Molavėnų piliakalnių kompleksas

Archeologiniai tyrinėjimai Molavėnų piliakalnių komplekse (Raseinių r., Nemakščių sen.) (1 pav.) vykdyti 2 etapais – 2009 m. gegužės mėnesį, rengiant Molavėnų piliakalnių komplekso išsaugojimo ir pritaikymo lankymui techninį projektą, bei 2009 m. spalio mėnesį jį įgyvendinant. Tyrinėjimus vykdė KPIP. Tyrinėta perkasomis ir šurfais. Žvalgymai vykdyti visų būsimųjų žemės darbų vietose, žvalgyta vizualiai bei metalo detektoriumi.

Molavėnų (Griaužų) piliakalnis (Kauprės) įrengtas dešiniajame Šešuvies krante, apie 350 m ilgio iškyšulyje. Jo aikštelė beveik nuplauta upės, išlikusi tik 3–5 m pločio jos PV dalis. Į PR nuo aikštelės įrengtas papilys, atskirtas dviem grioviais ir pylimu. Į ŠV įrengti 2 priešpiliai, atskirti 3 grioviais ir 2 supiltais pylimais. Visų pylimų, griovių, aikštelių paviršiumi suprojektuotas pėsčiųjų takas, papilio aikštelėje numatyta įrengti laužavietę. Jos vietoje pavasarį ištirta viena 2x5 m dydžio perka-